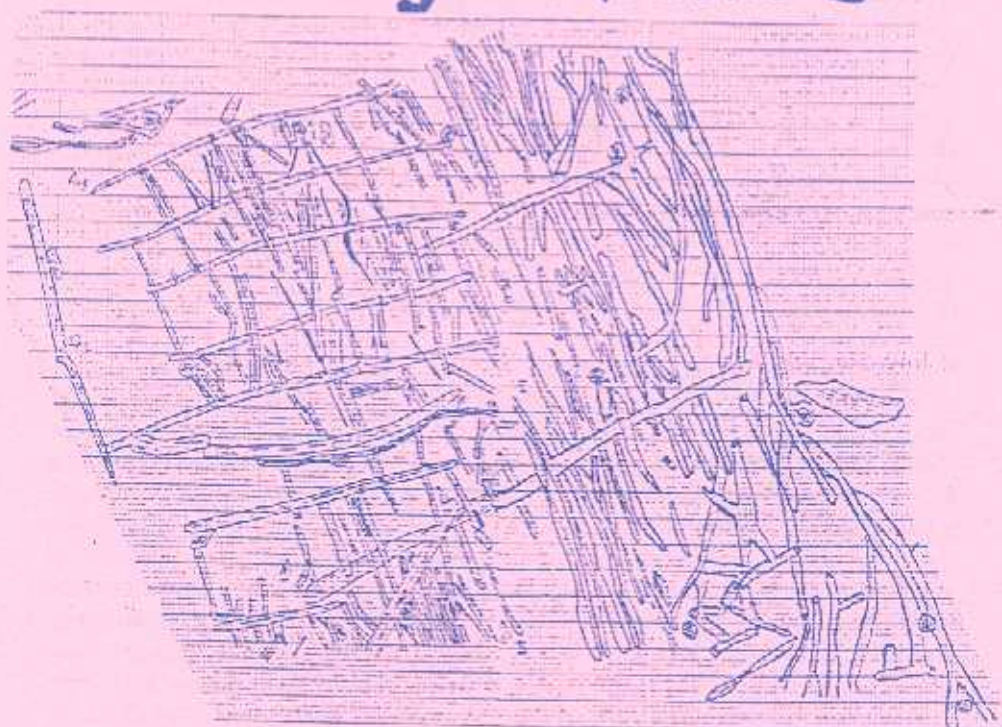

URZĄD GMINY SŁAWNO
SŁAWIEŃSKI DOM KULTURY
FUNDACJA „DZIEDZICTWO”

Sobota na grodzisku 2

*Plecionkowe moszczenie przedwala - odkryte 15 lipca 1997 roku,
(rysowały: Anna Ozdowska i Agnieszka Dolatowska)*

19 lipiec 1997

GRODZISKIEM nazywamy miejsce, w którym w przeszłości znajdowała się osada obronna (*gród*).

Gród we Wrześnicy został zbudowany pod koniec IX wieku n.e. na brzegu Wieprzy, w połowie drogi pomiędzy dzisiejszymi wsiami Sławsko i Staniewice. Decyzja o budowie grodu, czyli sporego przedsięwzięcia „inżynierskiego”, podjęta przez mieszkańców tych okolic mogła być spowodowana wieloma czynnikami. Wśród nich szczególnie znaczenie mogły mieć trzy: 1) zagrożenie przez społeczności żyjące w bliższym lub dalszym sąsiedztwie; 2) społeczna potrzeba manifestacji własnej siły i potęgi; 3) potrzeba utworzenia formy kontroli nad mieszkańcami tych okolic przez starszyznę rodową (liderów). Trudno jest dziś odpowiedzieć na pytanie jakie były bezpośrednie motywy budowy grodu. Z pewnością gród nie pełnił wyłącznie funkcji obronnych. Zarejestrowane dotąd, w trakcie badań archeologicznych, materiały pozwalają stwierdzić, że gród był wewnątrz zabudowany i toczyło się w nim bogate życie społeczne i gospodarcze. Lecz rozbudowane konstrukcje obronne grodu tak silnie działają na wyobraźnię, że wydaje się, iż właśnie funkcja obronna była najważniejsza.

Zajmijmy się zatem na początku obronnością grodu. Został on zbudowany na terenie naturalnie obronnym - w zakolu starego, odciętego koryta rzeki (*paleomeandra*). Tym samym więc, rzeka i/lub jej stare koryto pełniły funkcję naturalnej fosy utrudniającej dostęp do osady. By wzmocnić system obronny zbudowano jeszcze wał ziemny otaczający całą osadę. Wał ten miał szerokość u podstawy ponad 10 m i wysokość około 5-6 m. Od strony zewnętrznej był stromy, natomiast od strony wewnętrznej łagodnie opadał do wnętrza grodu (*majdanu*). By mieszkańcy mogli w miarę łatwo wspiąć się na koronę wału, w niektórych miejscach łagodnego stoku, zbudowano stopnie. Dodatkowym elementem obronnym była konstrukcja drewniana zbudowana na szczycie wału (*rodzaj palisady*).

Tak ciężka konstrukcja wału groziła rozsunięciem się na podmokłym gruncie doliny Wieprzy. Budowniczo wie grodu zdawali sobie z tego sprawę zastosowali rozwiązanie techniczne, które zabezpieczyło wał przed naturalnym zniszczeniem. Zanim zaczęto sypać piasek tworzący wał, zbudowano skomplikowaną konstrukcję drewnianą stanowiącą podstawę wału i stabilizującą go. Konstrukcja ta składała się z kilku rzędów pali wbitych pionowo lub ukośnie w grunt (*konstrukcja palisadowa*) oraz podłużnie i poprzecznie układanych bęlek drewnianych (*zw. konstrukcja przekładkowa*). Elementy konstrukcji przekładkowej łączone były z wbitymi palami na wiele wymyślnych sposobów (rygle). W budowie drewnianej konstrukcji podstawy wału użyto prawie wyłącznie drewna dębowego. Analizując przyrosty roczne (słoje) na drewnie można bardzo dokładnie określić kiedy drzewo było ścięte (metoda dendrochronologiczna). Dzięki tej metodzie możemy dziś powiedzieć, że dęby wykorzystane do budowy wału były ścięte w latach 872 - 897 n.e.

Taki system obronny (fosa i wał) był trudny do sforsowania. Dodatkowo system ten był wzmocniony ostrokołem zbudowanym bezpośrednio przed wałem. W roku 1997 odkryto pierwsze takie elementy. Podmokła przestrzeń pomiędzy wałem a ostrokołem o szerokości około 5-6 m, przykryta była płocionką z cienkich gałązek i

umożliwiała stałą kontrolę stanu zachowania zewnętrznej strony wału oraz prowadzenie napraw ubytków wału spowodowanych przez wodę z paleomeandra (fosa).

Niewątpliwie najsłabszym punktem obrony grodu była brama. Mieszkańcy grodu musieli mieć do niego dostęp. Tym samym też dostęp miał potencjalny wróg. Aby wzmocnić ten element systemu obronnego, przed bramą zbudowano drewniany zasiek. Składał się on z pali wbitych pod różnym kątem. Tym samym dojście do bramy było utrudnione i prowadziło wąskim przejściem pomiędzy zasiekami i wałem.

Funkcja obronna grodu jest zatem dobrze udokumentowana. Badania archeologiczne w obrębie grodu (na majdanic) i w jego bezpośrednim sąsiedztwie, potwierdziły również, że gród był stale zamieszkały, a mieszkańcy prowadzili tu ożywioną działalność gospodarczą.

Budynki mieszkalne zbudowane były z drewna. Najstarsze z nich zbudowano w konstrukcji słupowej ze ścianami plecionkowymi uszczelnianymi gliną. Przy budowie później stawianych domostw stosowano konstrukcję zrębową. Szpary pomiędzy poziomo ułożonymi belkami wypełniano gliną, mchem lub słomą. Wnętrze domów podzielone było na izby, w których toczyło się codzienne życie. Centralnym pomieszczeniem domu była izba, w której znajdował się piec. Piec zbudowany był z kamieni i gliny. Poza domem też znajdowały się obiekty, które służyły do celów gospodarczych. Przykładem może być, odkryty w 1993 roku, piec chlebowy.

Mieszkańcy grodu zajmowali się hodowlą zwierząt, uprawą roli, tkactwem, produkcją naczyń ceramicznych, ciesiołką itp. Znajdując to potwierdzenie w odkrywanych materiałach: kościach zwierzęcych, szczątkach roślin uprawnych (np. w roku 1995 odkryto sнопек rozżonego lnu), przyrządów do obróbki włókien roślinnych i zwierzęcych (np. *przędziki*).

Odkryte dotąd zabytki pozwalają sugerować, że mieszkańcy grodu nie byli odizolowani od świata, lecz kontaktowali się lub nawet handlowali ze społecznościami żyjącymi w rejonie Morza Bałtyckiego - w Skandynawii, na wschodnich wybrzeżach (dzisiejsza Litwa, Łotwa i Estonia). W roku 1995 w strefie przystani grodowej odkryto unikatowy zespół odważników. Dotychczas w Polsce znany był tylko jeden taki zespół. Natomiast takie odważniki są dość rozpowszechnione w Skandynawii. Gród we Wrześnicy znajdował się więc prawdopodobnie w bałtyckim systemie wymiany, który ukształtował się we wczesnym średniowieczu.

Nad Wieprzą znajdowała się przystań oraz spory teren, na którym mogło dochodzić do wymiany różnych przedmiotów z przybywającymi kupcami. Od przystani do bramy grodu prowadziła wymoszczona drewnem droga.

Być może, jako kupcy, przybywali tu Wikingowie. Dla tych świetnych żeglarzy przepłynięcie Bałtyku i żegluga w górę Wieprzy od Darłowa do Wrześnicy nie stanowiła żadnego problemu. Czy domniemane wizyty Wikingów miały tylko pokojowy charakter? Zdarzało się, że kupcy robili rozpoznanie systemu obronnego, co pozwalało na organizowanie łupieżczych napadów.

W jakimś czasie po zbudowaniu, gród uległ spaleniu. Nie można obecnie powiedzieć, czy to efekt napadu zbrojnego, czy może przypadkowego zaproszenia ognia. Jak dotąd śladów walki nie odkryto. Krótko po spaleniu, budynki w obrębie grodu zostały odbudowane i dalej użytkowane.

Tak, jak zawsze i wszędzie, wśród mieszkańców grodu pojawiała się śmierć. Zmarłych grzebano na cmentarzyskach znajdujących się w dzisiejszym lesie we Wrześnicy. Mogiła zmarłego był usypany z piasku nasyp (kurhan). Wcześniej zwłoki zmarłego palono na specjalnie do tego przygotowanym stosie. Przepalone kości zbierano i wkładano do naczynia ceramicznego. Naczynie to później ustawiano na wierzchołku kurhanu i tak zostawiano. W efekcie dziś często znajdujemy rozproszone przepalone kości na wierzchołku lub stoku kurhanu. W lesie we Wrześnicy odkryto dotąd 6 cmentarzysk, na które składa się od pięciu do ponad stu kurhanów.

Fundacja „Dziedzictwo” powstała w lipcu 1991 roku. Jej celem jest szeroko rozumiana ochrona zabytków archeologicznych na Ziemi Sławieńskiej. Realizuje ten cel poprzez:

- poszukiwanie i rejestrowanie zabytków archeologicznych
- prowadzenie badań wykopaliskowych
- wspomaganie działalności konserwatorskich
- tworzenie rezerwatów archeologicznych
- wspieranie władz lokalnych w działaniach zmierzających do utworzenia w Sławnie muzeum regionalnego
- publikowanie naukowych i popularyzatorskich opracowań badanych stanowisk
- przygotowanie informatorów o stanowiskach udostępnionych do zwiedzania
- uczestnictwo w procesie wychowania dzieci i młodzieży z położeniem nacisku na kształtowanie świadomości historycznej i szacunku dla przeszłości.

DZIAŁANIA FUNDACJI MOŻNA WSPIERAĆ POPRZEZ:

- **WPŁACANIE PIENIĘDZY NA KONTO: FUNDACJA „DZIEDZICTWO” PKO BP SŁAWNO NR RACHUNKU: 10204681-12827-270-1**
- **ZGŁASZAJĄC INFORMACJE O PRZYPADKOWYCH ZNALEZISKACH**
- **INFORMUJĄC O NISZCZONYCH ZABYTKACH .**

ADRES: FUNDACJA „DZIEDZICTWO”, UL. CIESZKOWSKIEGO 2 76-100 SŁAWNO, TEL/FAX (0-59) 107670

Sponsorzy:

PSS „Społem” w Sławnie

Browar „BROK” w Słupsku

PW „Cermag” w Kłośniku